

2. Makgi, G., 2001. 'Pyatidesyatnicheskoe nasledie Charlza Parkhama (Pentecostal heritage of Charles Parham)', *Dukhovnye istochniki*, №9, s. 16–21.
3. Menzis, U., Menzis, R. 2017. 'Dukh i sila. Osnovy pyatidesyatnicheskogo opyta (Spirit and Power. Fundamentals of Pentecostal experience). Per. s angl', M. : MTT; Nizhniy Novgorod: *Agape*, 526 s.
4. Purdi, V., 1999. 'Bozhestvennoe itselenie (Divine Healing)', *Sistematicheskoe bogoslovie / pod red. S. Khortona. Per. s angl.*, K. : *Layf*, 656 p.
5. Raychinets, F., 2016. 'Yevangelie ot Matfeya (The Gospel According to Matthew)', *Slavyanskiy bibleyskiy kommentariy. Redkol.: S.Sannikov (gl. redaktor), M. : YeAAA, Bibleyskaya liga*, s. 1131–1219.
6. Anderson, R., 1982. 'On Being Human: Essays in Theological Anthropology', Grand Rapids : *Wm. B. Eerdmans*, 234 p.
7. Copeland, K., 2012. 'You Are Healed!', *Harrisson House Pablshers*, 32 p.
8. Epstein, DM., 1993. 'Sister Aimee: The Life of Aimee Semple McPherson', New York : *Harcourt Brace Jovanovich*, 502 p.
9. Hollenweger, W., 1988. 'Pentecostalism's Global Language', *Christian History* 17, no. 58, *Spring*, p. 40–45.
10. Kenyon, EW., 1968. 'Jesus the Healer', Seattle : *Kenyon Gospel Publishing Society*, 522 p.
11. Kydd, RA., 1987. 'Charismatic Gifts in the Early Church', Peabody, Mass. : *Hendrickson Publishers*, 112 p.
12. McClung, GL., 1994. 'Pentecostal/Charismatic Perspectives on a Missiology for the Twenty-First Century', *Pneuma, Volume 16, Issue 1*, p. 11–21.
13. 'Minutes of the 44th Session of the General Council of the Assemblies of God with Revised Constitution and Bylaws', 1991. Springfield, Mo. : *The General Council of the Assemblies of God*, 152 p.
14. Petts, D., 1993. 'Healing and the Atonement', *EPTA Bulletin* 12, p. 23–27.
15. Warren, V., 1982. 'What the Bible Says about Salvation', Joplin, Mo. : *College Press Publishing Co.*, p. 545–546.

УДК 2-1/9:37:027.7:378:027.7

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ВРЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ДУХОВНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ НОВОГО
ОСВІТНЬОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ**

*NORMATIVE-LEGAL REGULATION OF THE ACTIVITIES OF HIGH-
SPIRITUAL EDUCATION IN UKRAINE'S NEW EDUCATIONAL
LEGISLATION*

В. Л. Хромець

Актуальність дослідження.

Актуальність теми пов'язана з тими процесами, які почали відбуватись ще до проголошення Незалежності України, а саме розпочались з 1988 року – святкування 1000-ліття Хрещення Русі. Дана подія дала поштовх до лібералізації процесів

Urgency of the research.

The urgency of the topic is related to those processes that began to take place before the proclamation of Ukraine's Independence, namely, they began in 1988 - the celebration of the 1000th anniversary of the Baptism of Rus. This event gave impetus to the liberalization

ставлення держави до релігійних організацій. Також актуальність підтверджується рядом затверджених нормативно-правових документів, які прийняті в Незалежній Україні щодо діяльності закладів вищої духовної освіти та можливості їх діяльності, включеності в освітній процес держави, завдяки визнанню документів, які видаються у закладах вищої духовної освіти.

Постановка проблеми.

Проблема на яку спрямована стаття полягає у детальному аналізі процесу формування нормативно-правового забезпечення діяльності закладів вищої духовної освіти в хронологічній рамці 2014-2016 рік, охоплюючи сьогоднішній день. Вирішення даної проблеми пов'язано з нормотворчістю в практичній площині та можливістю використовувати напрацьований емпіричний матеріал в науковій практиці щодо досліджень богословської освіти, питань релігієзнавства та філософії в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням нормативно-правового забезпечення присвячені праці таких вчених та практиків України: М. Васін, Ю. Решетніков, Т. Дятлик та інші.

Постановка завдання.

Завданням статті є аналіз процесів та явищ пов'язаних з закладами вищої духовної освіти та які характеризують особливості процесуального формування нормативно-правової бази щодо діяльності закладів вищої духовної освіти в частині визнання документів про вищу освіту та наукові ступені, які вони видають в 2014-2016 роках та сьогоднішній день.

Виклад основного матеріалу.

Виклад основного матеріалу

of the state's attitude towards religious organizations. Also, the relevance is confirmed by a number of approved legal documents adopted in the Independent Ukraine concerning the activities of institutions of higher spiritual education and the possibility of their activities, inclusion in the educational process of the state, through the recognition of documents issued in institutions of higher spiritual education.

Target setting. The problem addressed by this article is a detailed analysis of the process of formation of normative and legal support for the activities of institutions of higher spiritual education in the chronological framework 2014 -2016, covering the present. The solution of this problem is related to the rule-making in the practical plane and the opportunity to use the empirical material in the scientific practice of theological studies, issues of religious studies and philosophy in Ukraine.

Actual scientific researches and issues analysis. The questions of the normative-legal support are dedicated to the works of such scholars and practitioners of Ukraine: M. Vasin, Y. Reshetnikov, T. Dyatlik and others.

The research objective. The purpose of the article is to analyze the processes and phenomena associated with the institutions of higher spiritual education and characterize the peculiarities of the processual formation of the legal and regulatory framework for the activities of institutions of higher spiritual education in terms of recognition of documents on higher education and the degrees that they issue in 2014-2016 and the present.

The statement of basic materials. The presentation of the

поділяється на дві частини: передумови формування нормативно-правової бази діяльності закладів вищої духовної освіти та напрацьовані пропозиції щодо удосконалення нормативно-правової бази в регулюванні діяльності цих закладів.

Висновки. Отже, нове освітнє законодавство долає розрив між світською та духовною системами вищої освіти, ставиться своєрідна крапка у невідільницькому розумінні світськості, де випрацьована процедура зі збереження конфесійної специфіки закладів вищої духовної освіти для надання права проходити процедуру державного ліцензування та акредитації, відкриття аспірантури, докторантури та спеціалізованих вчених рад з можливістю видавати дипломи державного зразка, з можливістю для студентів та працівників закладів вищої духовної освіти мати ті самі соціальні гарантії, які мають студенти та співробітники світських закладів вищої освіти. Крім того, держава передбачає процедуру державного визнання документів про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання, видані закладами вищої духовної освіти, до 1 вересня 2018 року. Таким чином, в Україні формується новий тип розуміння світського і конфесійного характеру освіти, причому відбувається подолання віддільницького розуміння світськості, коли остання розуміється як відлучення церкви і релігійних організацій не від держави, а від суспільства, на користь невіддільницького, що дозволяє зберегти світський характер держави, і відновити соціальну справедливість щодо осіб, котрі навчалися, працювали, а також навчаються і працюють у конфесійних (духовних) навчальних

main material is divided into two parts: the preconditions for the formation of the normative and legal framework for the activities of institutions of higher spiritual education and the proposals for improving the regulatory framework in the regulation of the activities of these institutions.

Conclusions. Consequently, the new educational law overcomes the gap between the secular and spiritual systems of higher education, puts a peculiar point in the non-liberal sense of secularism, where the procedure for preserving the confessional specificity of institutions of higher spiritual education for the right to undergo the procedure of state licensing and accreditation, the opening of postgraduate studies, doctoral studies and specialized academic councils with the ability to issue state-recognized diplomas, with the possibility for students and employees of institutions of higher spiritual education to have the same social guarantees of students and employees of secular institutions of higher education. In addition, the state envisages a procedure for the state recognition of documents on higher education, degrees and academic titles issued by institutions of higher spiritual education by September 1, 2018. Thus, a new type of understanding of the secular and confessional nature of education is being formed in Ukraine, with the separation of secular understanding of secularity, where the latter is understood as the excommunication of the church and religious organizations, not from the state, but from society, in favor of the non-separation, which preserves the secular nature of the state, and restore social justice to those who studied, worked, and also study and work in religious (spiritual) educational institutions.

зкладах.

Ключові слова: нормативно-правове забезпечення, заклади вищої освіти, заклади вищої духовної освіти.

Keywords: normative-legal support, institutions of higher education, spiritual institutions of higher education.

Зміни та трансформації, які почали відбуватись в Україні після проголошення Незалежності, та в подальші періоди поставили ряд викликів в різних сферах суспільно-політичного життя. Дані виклики не завжди була можливість швидко та оперативно вирішити. В той же, час на сьогоднішній день можна зазначити, що ряд таких викликів успішно вирішено та подолано. Однією з таких сфер – є сфера освіти, і, зокрема, освіти та освітніх процесів у закладах вищої духовної освіти. Стереотипи, які були сформовані в радянський час щодо релігійних організацій, та їх навчальних закладів довго було важко подолати і в Незалежній Україні.

Актуальність теми. Актуальність теми пов'язана з тими процесами, які почали відбуватись ще до проголошення Незалежності України, а саме розпочались з 1988 року – святкування 1000-ліття Хрещення Русі. Дана подія дала поштовх до лібералізації процесів ставлення держави до релігійних організацій. Також актуальність підтверджується рядом затверджених нормативно-правових документів, які прийняті в Незалежній Україні щодо діяльності закладів вищої духовної освіти та можливості їх діяльності, включеності в освітній процес держави, завдяки визнанню документів, які видаються у закладах вищої духовної освіти.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблема на яку спрямована стаття полягає у детальному аналізі процесу формування нормативно-правового забезпечення діяльності закладів вищої духовної освіти в хронологічній рамці 2014-2016 рік, охоплюючи сьогоднішній день. Вирішення даної проблеми пов'язано з нормотворчістю в практичній площині та можливістю використовувати напрацьований емпіричний матеріал в науковій практиці щодо досліджень богословської освіти, питань релігієзнавства та філософії в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Питанням нормативно-правового забезпечення присвячені праці таких вчених та практиків України: М. Васін – зосереджує свою увагу на практичних аспектах діяльності релігійних організацій, та висвітлює свої наукові та практичні рекомендації та здобутки в дослідженнях в засобах масової

інформації та через консультування і виступи на конференціях, а також через інституційні джерела, зокрема, щодо питання нормативно-правового забезпечення діяльності релігійних організацій. Ю. Решетніков – зосереджує свою увагу в наукових працях на процедурних аспектах визнання дипломів закладів вищої духовної освіти. Т. Дятлик – аналізує діяльність та особливості функціонування різних закладів вищої духовної освіти в контексті зміни українського законодавства та світових тенденцій.

Постановка завдання. Завданням статті є аналіз процесів та явищ пов'язаних з закладами вищої духовної освіти та які характеризують особливості процесуального формування нормативно-правової бази щодо діяльності закладів вищої духовної освіти, в частині визнання документів про вищу освіту та наукові ступені, які вони видають в 2014-2016 роках та сьогодні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Становлення та розвиток нормативно-правової бази діяльності закладів вищої духовної освіти мало певні особливості та пролонгувалось у часі. Звичайно, процеси демократизації та інтенсифікації багатьох суспільних процесів, які розпочались після проголошення Незалежності України набули своєї сталості, але вирішити їх швидко було не завжди можливим. Тривала робота зацікавлених осіб, представників релігійних організацій все ж мала успіх. Створена робоча група працювала тривалий час, і за цей час, було напрацьовано перелік ініціатив, які були покладені в основу ряду нормативно-правових документів у сфері богословської освіти та документів, які регулюють діяльність закладів вищої духовної освіти. Також, робоча група проаналізувала проект Положення про порядок підготовки фахівців ступенів доктора філософії та доктора наук в аспірантурі (ад'юнктурі) та докторантурі закладів вищої освіти (наукових установ). Обговорювалася можливість включення до тексту положення згадки про специфіку вступу до закладів вищої духовної освіти (далі – ЗВДО) та згадування про можливість осіб з документами ЗВДО вступати на навчання в аспірантуру та світські заклади вищої освіти (далі – ЗВО). Але оскільки норма нового закону прямо згадана, ця специфіка, в Постанові Кабінету Міністрів України, прямо дозволяє ЗВО за рішенням Вченої ради цих ЗВО приймати на навчання з дипломами ЗВДО осіб, у тому числі, приймати в аспірантуру та докторантуру. Було вирішено, що окрема згадка в положенні ЗВДО про ці питання є недоцільною.

Робоча група також працювала з проектом порядку присвоєння вчених звань і напрацьовані пропозиції були включені до проекту. Новий порядок було затверджено Наказом МОН України від 14 січня 2016 року № 13, Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2016 року за

№ 183/28313 «Про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам». Про специфіку ЗВДО йшлося в окремих частинах. Так, зокрема, в Загальних положеннях в другому абзаці другого пункту вказується: «Рішення про присвоєння вчених звань науково-педагогічним працівникам вищих духовних навчальних закладів може прийматися вченими радами вищих духовних навчальних закладів, статuti (положення) яких зареєстровані у встановленому законодавством порядку та, які пройшли процедуру ліцензування освітньої діяльності, за умови дотримання вимог, встановлених цим Порядком» [5]. Тобто вчені звання ЗВДО, які будуть визнаватися державою після 1 вересня 2018 року зможуть лише ті, які присвоєні ЗВДО, які отримали в установленому законодавством порядку ліцензію і подали до МОН атестаційну справу про затвердження рішення Вченої ради цього ЗВДО про присвоєння вченого звання. Але після отримання ліцензії особи, які займають наукові чи науково-педагогічні посади могли лише через 5 років претендувати на вчене звання доцента, а через 10 років – професора. Тому для ЗВДО було зроблено іще одну поступку з визнанням стажу. Так, зокрема, у частинах, які стосуються присвоєння вченого звання доцента та професора вказується: «Для науково-педагогічних працівників вищих духовних навчальних закладів враховується стаж педагогічної роботи у вищих духовних навчальних закладах, статuti (положення) яких зареєстровані у встановленому законодавством порядку» [6]. Тобто, коли ЗВДО має ліцензію і подає до МОН України атестаційну справу про затвердження рішення Вченої ради цього ЗВДО, то стаж на науково-педагогічних посадах отриманий особою до отримання ліцензією враховується при присвоєнні вченого звання.

Робоча група також працювала над пропозиціями до нового переліку галузей та спеціальностей. Окремим пунктом перехідних положень Закону України «Про вищу освіту», було те, що богослов'я має бути виокремлено в окрему галузь. На початку лютого 2015 року було оприлюднено для громадського обговорення проект Національної стандартної класифікації освіти, перелік спеціальностей якого стосувався III освітньо-наукового рівня та IV наукового рівнів освіти, а саме: присудження ступеня доктора філософії та доктора наук. Своєрідним непорозумінням стало включення релігієзнавства до переліку спеціальностей галузі знання «Богослов'я», а також не повний перелік з трьох богословських спеціальностей: Догматика, Бібліїстика, Літургіка. Висловлювалися думки, що треба дати більш повний перелік спеціальностей, і врахувати конфесійні особливості. Стало зрозуміло, що не слід шукати вичерпного переліку спеціальностей для усіх конфесій, а залишити список відкритим для внесення спеціальностей, коли

виникне потреба конкретної конфесії. Також дискутувалася можливість, щодо переліку спеціальностей які б відповідали назвам конфесій: православне богослов'я, католицьке богослов'я, сунітське богослов'я тощо. Але такий варіант було відкинуто. Поділ на конфесії мав би бути дуже розгорнутим, для прикладу, як баптистське богослов'я, харизматичне богослов'я, богослов'я Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів, або вайшнавське богослов'я, і цей перелік можна було б продовжувати зважаючи на конфесійну різноманітність України. Інший варіант, який обговорювався – це те, що ми маємо пристати на ту точку зору, що конфесійна мережа України здебільшого представлена християнськими конфесіями, а назви більшості розділів християнського богослов'я є спільними для більшості цих конфесій. Для прикладу бібліїстика, на думку самих бібліїстів, є міжконфесійна, і відокремлення православної бібліїстики від католицької чи протестантської є штучним. «Перелік спеціальностей по християнському богослов'ю був підготовлений християнською міжконфесійною групою, яка двічі збиралася для спільної роботи на базі Українського католицького університету» [1]. Робоча група підготувала перелік з восьми спеціальностей:

01. Догматика
02. Бібліїстика
03. Історичне богослов'я
04. Літургіка
05. Церковна історія
06. Моральне богослов'я і соціальне вчення
07. Канонічне (Церковне) право
08. Практичне богослов'я
09. 09, 10.... спеціальності інших конфесій

Робочою групою були підготовлені також паспорти восьми спеціальностей. Але пізніше було вирішено, що галузі, і спеціальності мають бути наскрізні, тобто ідентичні на усіх чотирьох рівнях вищої освіти від бакалаврського до докторського. Тому було вирішено, що будь-який перелік на практиці призведе до того, що ЗВО у тому числі і ЗВДО, які будуть проходити ліцензування та акредитацію на першому та другому рівнях вищої освіти змушені будуть кожену спеціальність ліцензувати та акредитовувати окремо, що призведе до штучних перешкод розвитку богословської освіти. Тому було вирішено зупинитися на моно спеціальності «богослов'я». Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р.

№ 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» [9], богослов'я

стає окремою галуззю знання (04 Богослов'я), зі своїм переліком спеціальностей (041 Богослов'я). Новий перелік став наскрізним, і передбачає підготовку на п'яти рівнях вищої освіти, що передбачають присудження відповідного ступеня вищої освіти: початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти – молодший бакалавр, перший (бакалаврський) рівень – бакалавр, другий (магістерський) рівень – магістр; третій (освітньо-науковий) рівень – доктор філософії, науковий рівень – доктор наук [2].

Після затвердження нового переліку галузей та спеціальностей, наступним етапом після цього стала підготовка освітніх стандартів для спеціальності 041 Богослов'я. Відповідно до Закону «Про вищу освіту» стандарти має готувати і затверджувати Незалежна агенція з якості освіти (окремий незалежний від МОН України орган), але його створення зіштовхнулося з рядом складнощів, і ініціативу у підготовці освітніх стандартів перебирає на себе міністерство, яке створює Науково-методичну раду та Науково-методичні комісії Міністерства освіти і науки України, на які були покладені функції розробки стандартів освіти, у тому числі, вищої освіти. «Члени Науково-методичної ради та Науково-методичної комісії обираються шляхом конкурсного відбору відповідно наказу МОН України від 27.11.2015 № 1246 «Про затвердження Порядку конкурсного відбору членів Науково методичної ради та науково-методичних комісій Міністерства освіти і науки України»», а вже Наказом МОН України від 6 квітня 2016 року № 375 «Про затвердження персонального складу Науково-методичних комісій (підкомісій) сектору вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України», було затверджено персональний склад підкомісії 041 Богослов'я Науково-методичної комісії 4 з гуманітарних наук та богослов'я сектору вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України. Перше засідання підкомісії відбулося 12 квітня 2016 року в приміщенні Київського коледжу зв'язку (Київ, вулиця Леонтовича, 11), на якому було обрано голову, заступника голови та секретаря підкомісії, а також обговорено питання організації роботи. Для розробки стандарту вищої освіти зі спеціальності 041 Богослов'я слід було враховувати компетентісний підхід, коли розробка стандарту обертається навколо визначення загальних та спеціальних компетентностей, і коли кожен ЗВО самостійно визначає дисципліни нормативної частини навчального плану в яких будуть формуватися визначені стандартом компетентності. Стандарт регулює лише нормативну частину навчального плану, для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ця частка складає 50%, для другого (магістерського) рівня вищої освіти – 25%. Інша частина навчального плану визначається самостійно

ЗВО. Специфіку яку слід було врахувати при розробці стандартів – це два основних модули розвитку богословської освіти в Україні – це те, що вона розвивається в духовних та світських закладах вищої освіти. Коли для перших важливий акцент на конфесійній богословській освіті, а для других – не конфесійний та міжконфесійний аспекти богословської освіти. Рекомендації до розробки стандартів вищої освіти були узагальнені в Наказі МОН України від 01.06.2016 № 600 «Про затвердження та введення в дію Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти» [7]. При розробці стандарту активно використовувався Tuning Educational Structures in Europe [11] для формулювання загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, оскільки, в рамках цього проекту було підготовлено рамковий стандарт зі спеціальності богослов'я та релігієзнавства. На 1 квітня 2018 року підкомісією було підготовлено проекти стандартів для усіх рівнів вищої освіти. Пройшов громадське обговорення стандарт першого (бакалаврського) рівня вищої освіти і наразі триває процедура фахової та методичної експертизи, стандарт другого (магістерського) рівня вищої освіти наразі знаходиться на громадському обговоренні [4]. Після затвердження цих стандартів підкомісія планує зосередитися на підготовці остаточного варіанту стандарту третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти та на початковому рівні (короткий цикл) вищої освіти. Після завершення процесів підготовки стандартів можна буде сказати про остаточне законодавче унормування богословської освіти і науки в Україні.

Також, законодавчі зміни торкнулися і права закладів вищої духовної освіти, статuti (положення) яких зареєстровані в установленому законом порядку. Тепер для них доступна можливість проходити процедуру ліцензування та акредитації, є можливість відкривати докторантуру та спеціалізовані вчені ради по захисту дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора філософії (кандидата наук) та доктора наук. Слід наголосити, право надано не лише проходити згадувані процедури по спеціальності 041 Богослов'я, але і по іншим спеціальностям. Відмінність полягає лише в тому, що проходження процедур по спеціальності 041 Богослов'я має певне послаблення, а при проходженні процедур по іншим спеціальностям застосовуються загальні вимоги. В перехідних положеннях Закону України «Про вищу освіту» зазначається») під час проходження в установленому законодавством порядку закладом вищої духовної освіти процедури ліцензування та акредитації освітньої програми за спеціальністю «Богослов'я», створення та діяльності аспірантури, докторантури, спеціалізованої вченої ради цього закладу вищої духовної освіти за галуззю знань «Богослов'я» документи про вищу освіту, наукові

ступені та вчені звання викладачів (педагогічних і науково-педагогічних працівників) і членів спеціалізованої вченої ради, видані закладами вищої духовної освіти, вважаються еквівалентними відповідним документам, що видаються в установленому законодавством порядку» [3]. Тобто при проходженні процедури ліцензування та акредитації, відкриваючи докторантуру та спеціалізовані вчені ради по захисту дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора філософії (кандидата наук) та доктора наук в галузі знання 04 Богослов'я по спеціальності 041 Богослов'я до документу, який засвідчує кадрове забезпечення можна подавати осіб, які мають документи про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання видані в ЗВДО, і вони приймаються, як еквівалентні документам державного зразка. Ця норма дозволяє проходити згадувані процедури не чекаючи коли документи наукових та науково-педагогічних працівників будуть визнані через комісії МОН України, а також коли ЗВДО захоче пройти згадувані процедури, а їх наукові та науково-педагогічні працівники матимуть документи ЗВДО, які вже не будуть підпадати під процедуру державного визнання. Користуючись цією законодавчою нормою Київська православна богословська академія, пройшла процедури ліцензування та акредитації першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня вищої освіти по спеціальності 041 Богослов'я, відкрила аспірантуру та докторантуру, а також спеціалізовану вчену раду по спеціальності 09.00.14 – богослов'я та отримала статус фахового видання наукового журналу «Труди Київської духовної академії». Таким чином Київська православна богословська академія продемонструвала, що норми українського освітнього законодавства в частині, яка стосується закладів вищої духовної освіти є працюючими.

Також з'явилася нова можливість розвитку богословської освіти і науки, на яку мали прямий вплив окремі конфесії – це надане право релігійним організаціям засновувати навчальні заклади усіх типів, у тому числі заклади вищої освіти. Це стало можливим в наслідок зміни освітнього законодавства [8]. 2 червня 2015 року було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо заснування релігійними організаціями навчальних закладів) [10]. А це означає, що релігійні організації можуть створювати ЗВО в яких богословська освіта та наука буде орієнтуватися не на підготовку фахівців виключно для цих релігійних організацій, а й можливість готувати фахівців для інших (нерелігійних) публічних інституцій. Таким чином, в Україні сформувалася завершена система розвитку богословської освіти і науки, остаточно подолавши пост атеїстичні тенденції, які існували в українській освітньо-науковій системі до недавнього часу.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Становлення ряду процесів у Незалежній Україні потребувало, як політичних, так і суспільних рішень. В той же час, варто відзначити важливість суспільного розуміння необхідності змін у певних сферах та галузях, що певним чином вимагало часу і зусиль зацікавлених сторін. Напрацювання в законодавчій, та інших сферах, стали результатом тривалої праці багатьох зацікавлених сторін з різних сфер, які сприяли змінам та трансформаціям в освіті, богословській освіті та діяльності духовних закладів вищої освіти.

Отже, нове освітнє законодавство долає розрив між світською та духовною системами вищої освіти, ставиться своєрідна крапка у невіддільницькому розумінні світськості, де випрацювана процедура зі збереження конфесійної специфіки духовних навчальних закладів для надання права проходити процедуру державного ліцензування та акредитації, відкриття аспірантури, докторантури та спеціалізованих вчених рад з можливістю видавати дипломи державного зразка, з можливістю для студентів та працівників ЗВДО мати ті самі соціальні гарантії, які мають студенти та співробітники світських ЗВО. Крім того, держава передбачає процедуру державного визнання документів про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання, видані духовними навчальними закладами, до 1 вересня 2018 року. Таким чином, в Україні формується новий тип розуміння світського і конфесійного характеру освіти, причому відбувається подолання віддільницького розуміння світськості, коли остання розуміється як відлучення церкви і релігійних організацій не від держави, а від суспільства, на користь невіддільницькому, що дозволяє зберегти світський характер держави, і відновити соціальну справедливість щодо осіб, котрі навчалися, працювали, а також навчаються і працюють у конфесійних (духовних) навчальних закладах.

Нове законодавство у сфері богословської освіти в вищих духовних навчальних закладах вирішило низку проблем та заклало траєкторію розвитку в найближчий час:

1. Законом зберігається автономність від Міністерства освіти і науки. Закон надає право, а не зобов'язує проходити процедуру ліцензування та акредитації. Але після проходження акредитації ЗВДО може видавати диплом державного зразка.

2. Закон дозволяє релігійним організаціям прямо впливати на процеси визначення освітньої політики, принципів та діяльності студентського самоврядування.

3. Держава не визначає процедуру обрання і не впливає на призначення керівника ЗВДО.

4. При проходженні ліцензування та акредитації, відкриття аспірантури та докторантури, спеціалізованої вченої ради зі спеціальності «Богослов'я» законом передбачені суттєві поступки і визнаються усі документи викладачів ЗВДО як еквівалентні державним документам. Це суттєво полегшує процедуру державної легалізації освітніх та наукових програм ЗВДО.

5. В законодавстві виправлено історичну несправедливість у порушенні прав осіб, які отримали документи про освіту, наукові ступені та вчені звання в ЗВДО, і їх документи, якщо вони видані до 6 вересня 2014 року, можуть бути визнані за відповідною процедурою еквівалентними державним документам. Це дозволить цим особам працювати в державних установах: чиновникам, викладачам, учителям, вступати до магістратури, аспірантури, докторантури державних і закордонних ЗВДО.

Список використаних джерел:

1. Блог Віталія Хромця, 2015. 'Галузь знання «Богослов'я» та богословські спеціальності'. [online] (Останнє оновлення 07 Липня 2018) Доступно: <http://www.khromets.in.ua/blog-hromca/zapisgaluznannabogoslovatabogoslovskispecialnostibezzagolovka>.
2. Міністерство освіти і науки України, 2014. 'Закон України 'Про вищу освіту від 1.07.2014 р. № 1556-VII', Київ : *Міністерство освіти і науки України*.
3. Міністерство освіти і науки України, 2017. 'Проекти стандартів вищої освіти', Київ : *Міністерство освіти і науки України*.
4. Міністерство освіти і науки України, 2016. 'Наказ про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам від 14.01.2016 р. № 13', Київ : *Міністерство освіти і науки України*.
5. Міністерство освіти і науки України, 2016. 'Наказ про затвердження та введення в дію Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти від 01.06.2016 № 600', [online] (Останнє оновлення 08 Липня 2018) Доступно: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/5555>.
6. Релігія в Україні. Новини, 2015. 'В Україні вперше дозволено засновувати релігійні загальноосвітні навчальні заклади від 2.06.2015'. [online] (Останнє оновлення 09 Липня 2018) Доступно: https://www.religion.in.ua/news/ukrainian_news/29335-v-ukrayini-vpershe-dozvoleno-zasnovuvati-religijni-zagalnoosvitni-navchalni-zakladi.html.
7. Кабінет Міністрів України, 2015. 'Постанова про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти від 29.04.2015 р. № 266', Київ : Кабінет Міністрів України.
8. Верховна Рада України 'Проект Закону про внесення змін до деяких законів України (щодо заснування релігійними організаціями навчальних закладів) від 11.12.2014 № 1447', [online] (Останнє оновлення 11 Липня 2018) Доступно: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52915.
9. Tuning Educational Structures in Europe. Стаття, 2017. 'Налаштування освітніх структур у Європі', [online] (Останнє оновлення 11 Липня 2018) Доступно: <http://www.unideusto.org/tuningeu/>.

References:

1. Bloh Vitaliya Khromtsya, 2015. 'Haluz' znannya «Bohoslov"ya» ta bohoslovs'ki spetsial'nosti (Branch of knowledge "Theology" and theological specialty)'. [online] (Ostannye onovlennya 07 Lypnya 2018) Dostupno: <http://www.khromets.in.ua/blog-hromca/zapisgaluzznannabogoslovatabogoslovskispecialnostibezzagolovka>.
2. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, 2014. 'Zakon Ukrainy 'Pro vyshchu osvitu vid 1.07.2014 r. № 1556-VII (Law of Ukraine' On Higher Education dated 01.07.2014 № 1556-VII)', Kyiv : *Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy*.
3. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, 2017. 'Proekty standartiv vyshchoyi osvity (Projects of Higher Education Standards)', Kyiv : *Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy*.
4. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, 2016. 'Nakaz pro zatverdzhennya Poryadku prysvoyennya vchenykh zvan' naukovym i naukovo-pedahohichnym pratsivnykam vid 14.01.2016 r. № 13 (Order on approval of the Procedure for awarding scientific degrees to scientific and scientific-pedagogical workers from 14.01.2016 № 13)', Kyiv : *Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy*.
5. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy, 2016. 'Nakaz pro zatverdzhennya ta vvedennya v diyu Metodychnykh rekomendatsiy shchodo rozroblennya standartiv vyshchoyi osvity vid 01.06.2016 № 600 (Order on approval and putting into operation of the Methodological Recommendations on the Development of Higher Education Standards of 01.06.2016 № 600)', [online] (Ostannye onovlennya 08 Lypnya 2018) Dostupno: <http://old.mon.gov.ua/ua/about-ministry/normative/5555>.
6. Relihiya v Ukraini. Novyny, 2015. 'V Ukraini vpershe dozvoleno zasnovuvaty relihiyni zahal'noosvitni navchal'ni zaklady vid 2.06.2015 (For the first time in Ukraine it is allowed to establish religious schools of general education from 2.06.2015)'. [online] (Ostannye onovlennya 09 Lypnya 2018) Dostupno: https://www.religion.in.ua/news/ukrainian_news/29335-v-ukrayini-vpershe-dozvoleno-zasnovuvati-religijni-zagalnoosvitni-navchalni-zakladi.html.
7. Kabinet Ministriv Ukrainy, 2015. 'Postanova pro zatverdzhennya pereliku haluzey znan' i spetsial'nostey, za yakymy zdiysnyuyet'sya pidhotovka zdobuvachiv vyshchoyi osvity vid 29.04.2015 r. № 266 (Resolution on approval of the list of branches of knowledge and specialties under which applicants for higher education are trained as of 29.04.2015 № 266)', Kyiv : Kabinet Ministriv Ukrainy.
8. Verkhovna Rada Ukrainy 'Proekt Zakonu pro vnesennya zmin do deyakykh zakoniv Ukrainy (shchodo zasnuvannya relihiynymy orhanizatsiyamy navchal'nykh zakladiv) vid 11.12.2014 № 1447 (Draft Law on Amendments to Certain Laws of Ukraine (Regarding the Establishment by Religious Organizations of Educational Institutions) of 11.12.2014 № 1447)', [online] (Ostannye onovlennya 11 Lypnya 2018) Dostupno: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52915.
9. Tuning Educational Structures in Europe. Stattya, 2017. 'Nalashtuvannya osvitnikh struktur u Yevropi (Setting Up Educational Structures in Europe)', [online] (Ostannye onovlennya 11 Lypnya 2018) Dostupno: <http://www.unideusto.org/tuningeu/>.